

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ЕКОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**Кафедра кафедри загальної екології та екотрофології**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	10 Природничі науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	101 Екологія
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	другий (магістерський)
ФАКУЛЬТЕТ	Екологічний

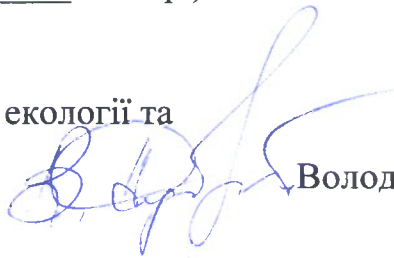
Робоча програма з навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» / Укладач Т. М. Димань. Біла Церква: БНАУ, 2024. 15 с.

Розробники: Т. М. Димань, доктор с.-г. наук, професор

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри загальної екології та екотрофології

(Протокол № 11 від 18.06. 2024 р.)

Завідувач кафедри загальної екології та екотрофології, професор



Володимир ДУБОВИЙ

Схвалено науково-методичною комісією екологічного факультету

(Протокол № 9 від 20 червня 2024 р.)

Голова науково-методичної комісії,  
професор



Олександр МЕЛЬНИЧЕНКО

Гарант



Володимир СКИБА

## ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 101 «ЕКОЛОГІЯ»	5
4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»	7
6. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	8
7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
7.1. Лекції	9
7.2. Практичні заняття	11
7.3. Самостійна робота	12
8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	14
9. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	14
10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	15
11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	15
12. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	17
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	18

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2024–2025 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Стратегія сталого розвитку» для денної форми навчання виділено всього 150 академічних годин (5 кредитів ECTS), у т. ч. аудиторних — 42 год (лекції — 14, практичні заняття — 28), самостійна робота студентів — 108 год.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 5	Галузь знань 10 «Природничі науки»	Обов'язкова	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 101 «Екологія»	<i>Рік підготовки:</i>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – розрахункове		1-й	1-й
Загальна кількість академічних годин – 150		<i>Семестр</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6		2-й	2-й
		<i>Лекції</i>	
	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	14 год	4 год
		<i>Практичні</i>	
		28 год	6 год
		<i>Самостійна робота</i>	
		108 год	140 год
		Підсумковий контроль: іспит	

**Метою** навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку» є підвищення рівня фундаментальних та прикладних знань і досвіду у здобувачів вищої освіти в оперуванні основними поняттями, принципами, підходами, інструментами у сфері сталого розвитку, формування в них навичок системного підходу до вивчення й вирішення завдань сталого розвитку, а також здатності оцінювати локальні й віддалені наслідки прийнятих рішень стосовно навколишнього природного середовища.

## **2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ**

Обов'язковий освітній компонент «Стратегія сталого розвитку» базується на знаннях дисциплін гуманітарного, природничого та соціально-економічного спрямування, вивчених на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

## **3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 101 «ЕКОЛОГІЯ»**

ЗК1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ФК9. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування

ФК10. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.

ФК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ПРН18. Уміти використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні інноваційної діяльності.

## **4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ**

ПРН1. Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук про довкілля.

ПРН2. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПРН3. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.

ПРН05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов

## 5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»

### *Змістовий модуль 1. Основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства*

Тема 1.1. Сталий розвиток людства. Історія формування стратегії сталого розвитку

Тема 1.2. Економічна, екологічна, соціальна складові сталого розвитку

Тема 1.3. Індикатори та індекси сталого розвитку, система глобальних вимірів сталого розвитку.

### *Змістовий модуль 2. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти*

Тема 2.1. Стратегія сталого розвитку ЄС.

Тема 2.2. Стале харчування як чинник сталого розвитку.

Тема 2.3. Освіта для сталого розвитку.

Тема 2.4. Особливості формування локальних і регіональних стратегій сталого розвитку.

## 6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	всього	у тому числі					всього	у тому числі				
		л	п	лб	інд	СРС		л	п	лб	інд	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства</i>												
<b>Тема 1.1</b>	18	2	4		6	6						
<b>Тема 1.2</b>	18	2	4		6	6						
<b>Тема 1.3.</b>	18	2	4		6	6						
Разом за модуль 1	54	6	12		18	18	62	2	–	–	30	30
<i>Змістовий модуль 2. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти</i>												
<b>Тема 2.1</b>	26	2	4		8	10						
<b>Тема 2.2</b>	22	2	4		8	10						
<b>Тема 2.3</b>	22	2	4		8	10						
<b>Тема 2.4</b>	26	2	4		8	10						
Разом за модуль 2	96	8	16		32	40	88	2	6	–	40	40
<b>Всього годин</b>	<b>150</b>	<b>14</b>	<b>28</b>	<b>–</b>	<b>50</b>	<b>58</b>	<b>150</b>	<b>4</b>	<b>6</b>	<b>–</b>	<b>70</b>	<b>70</b>

## 7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 7.1. Лекції

Тема і зміст лекції	Год
<i>Змістовий модуль 1. Основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства</i>	
<b>1.1. Теоретичні основи стратегії сталого розвитку національної економіки.</b> Історія формування та розвитку концепції сталого розвитку суспільства Основні поняття і визначення сталого розвитку. Концепція сталого розвитку: цілі, завдання, принципи, проблеми і напрями сталого розвитку.	2
<b>1.2. Економічна, екологічна, соціальна складові сталого розвитку.</b> Сучасний стан світової економіки. Два типи економічного зростання. Особливості розвитку багатих та бідних країн. Межі природних ресурсів планети. Глобальні екологічні ризики. Соціальні аспекти сталого розвитку	2
<b>1.3.</b> Індикатори та індекси сталого розвитку, система глобальних вимірів сталого розвитку. Економічні індикатори сталого розвитку. Екологічні індикатори сталого розвитку. Соціальні індикатори сталого розвитку.	2
<b>Разом за змістовий модуль 1</b>	<b>6</b>
<i>Змістовий модуль 2. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти</i>	
<b>2.1. Стратегія сталого розвитку ЄС.</b> Стратегія зеленої економіки. Європейська зелена угода EU Green Deal. Політика сталого розвитку на засадах зеленої економіки. Стратегія циркулярної економіки. Європейський пакет циркулярної економіки. Європейська стратегія біоекономіки	2
<b>2.2. Стале харчування як чинник сталого розвитку.</b> Неповноцінне харчування – глобальна проблема людства. Харчування і біорізноманіття. Вплив зміни клімату на продовольчі системи. Сталі (екобезпечні) продовольчі системи. Цілі та принципи законодавства ЄС в галузі виробництва та обігу харчових продуктів. Заходи та інструменти гарантування стійкої безпечності харчових продуктів у ЄС	2
<b>2.3. Освіта для сталого розвитку.</b> Принципи освіти для сталого розвитку та шляхи її впровадження в освітні програми. Функції екоосвіти і просвітництва. Європейський екологічний молодіжний рух. Екологічне волонтерство	2
<b>2.4. Особливості формування локальних і регіональних стратегій сталого розвитку.</b> Особливості формування стратегій місцевого сталого розвитку і місцевого плану дій з охорони довкілля. Моделювання і прогнозування сценаріїв під час	2

розроблення стратегій сталого розвитку і місцевих планів дій. Управлінські механізми забезпечення еколого-соціально-економічно збалансованого розвитку.	
<b>Разом за змістовий модуль 2</b>	<b>8</b>
<b>Всього</b>	<b>14</b>

## 7.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<b>Змістовий модуль 1. Основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства</b>		
1	Вимірювання сталого розвитку (індикатори та індекси). Індекси соціального, економічного і екологічного вимірів. Програмний пакет Dashboard of Sustainability. Основні економічні індикатори: процент росту ВВП; покращення режиму харчування людей; середній процент використання природних ресурсів на одного мешканця. Основні економічні, соціальні індикатори та індикатори довкілля: демографічні показники, середня тривалість життя і грамотність населення; процент зменшення безробіття; доступ до санітарних послуг; індекс людського розвитку.	4
	Розрахунок індексу людського розвитку. Індикатори споживання енергії; індикатори випущених відходів; процентне співвідношення території, що захищається для підтримки біотичного різноманіття, до поверхневої території	2
2	Міжнародні інструменти запобігання зміні клімату. Кіотський протокол. Періоди та механізми Кіотського протоколу. Механізм чистого розвитку. Торгівля викидами та спільне впровадження	4
3	Поняття, роль та спрямованість екоінновацій. Поняття про необхідність екоінновацій. Підхід «end-of-pipe». Концепція екоефективності. Концепція замкненого циклу	2
<b>Разом за змістовий модуль 1</b>		<b>12</b>
<b>Змістовий модуль 2. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти</b>		
5	Стратегія «Європа 2020». Комюніке Європейської комісії: Інновації для сталого зростання: Біоекономіка для Європи, СОМ (2012) 60, Брюссель; Замкнення циклу – План дій ЄС щодо циклічної економіки СОМ (2015) 614, Брюссель; Наступні кроки для сталого європейського майбутнього: Європейські дії щодо стійкості, СОМ (2016) 739, Брюссель; Стійка біоекономіка для Європи: посилення зв'язку між економікою, суспільством та навколишнім середовищем, СОМ	4



	(2018) 673, Брюссель; Європейська Зелена Угода, СОМ (2019) 640, Брюссель	
6	Метрики глобальної та національної циркулярності	4
7	Продовольча безпека держави в контексті сталого розвитку. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки	2
8	Безпечність харчових продуктів для сталого розвитку. Стале виробництво харчових продуктів «від лану до столу». Вимоги до безпечності харчових продуктів.	2
9	Презентація сучасних практик сталого господарювання. Програми сталого розвитку представництв провідних європейських компаній в Україні, провідних українських компаній	4
<b>Разом за змістовий модуль 2</b>		<b>20</b>
<b>Всього</b>		<b>28</b>

### 7.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Основи стратегії сталого розвитку природи та суспільства</i>		
1	Формування системи «Суспільство-Природа». Еволюція Всесвіту і біосфери. Еволюція людини і суспільства. Формування моральних принципів і обмежень у суспільстві	10
2	Основні ознаки і складові сучасної біосферної кризи. Ресурсна криза. Біолого-психологічні причини кризи. Глобальні проблеми людства та сталий розвиток	10
3	Міжнародні документи щодо Сталого розвитку. Хронологія прийняття міжнародних документів. Головні матеріали Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро. Декларація і Цілі розвитку тисячоліття.	10
4	Альтернативні стратегії розвитку людства. Поняття ноосфери. Глобальні моделі світового розвитку. Класифікація шкіл сучасної глобалістики. Цінності «глобального гуманізму». Інвайронментальна парадигма. Принципи конструювання моделі керованої сталої світової системи. Суть суперечності «глобальність — регіональність». Алярмістські моделі розвитку людства. Спроби створення штучної біосфери. Теорія біотичної регуляції і стабілізації довкілля. Екологізація виробництва. Енергія прогресу.	12
<b>Разом за змістовий модуль 1</b>		<b>42</b>

<b>Змістовий модуль 2. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти</b>		
5	Стратегія зеленої економіки України відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС	10
6	Європейський пакет циркулярної економіки. Масштабування циркулярної економіки. Ключові цілі Європейського Плану дій щодо циркулярної економіки. Ключові ініціативи згідно Плану дій щодо циркулярної економіки для чистішої та конкурентоспроможної Європи, 2020 р.	12
7	Відновлювана енергетика для сталого розвитку. Сталість технологій альтернативної енергетики. Оптимізація та інтенсифікація технологій як ключові чинники забезпечення сталості альтернативної енергетики	12
8	Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами та вторинного ресурсокористування в Україні на шляху євроінтеграції. Особливості поводження з відходами. Стратегічні напрями фінансового забезпечення поводження з відходами. Ідеологія і методологія адаптації законодавства України у сфері охорони довкілля та поводження з відходами до норм Європейського Союзу. Методологія і практика вартісних оцінок імплементації директив ЄС у сфері поводження з відходами.	12
9	Економічний механізм раціонального використання ресурсів. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії. Форми еколого-економічних інструментів.	10
10	Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. Сучасні аспекти сталого розвитку підприємств. Фактори, які впливають на сталий розвиток підприємств. Стратегічне управління розвитком підприємств: концепція, принципи, проблеми. Фінансово-економічні проблеми забезпечення сталого розвитку підприємств України. Прогнозування сталого розвитку підприємств	10
<b>Разом за змістовий модуль 2</b>		<b>66</b>
<b>Всього годин</b>		<b>108</b>

**Примітка:** У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання індивідуальних завдань

## 8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань.

Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з виконанням ситуаційних та розрахункових завдань — індивідуальних та в групах; конференцій; ділових та рольових ігор.

У разі дистанційного і змішаного навчання використовуються навчальна платформа Moodle Білоцерківського НАУ, онлайн-платформи ZOOM, Microsoft Team, Google Meet, електронна пошта, мобільні додатки Viber, Telegram.

Самостійна робота студентів (СРС) виконується за технологією групового навчання під керівництвом рівного (*Peer-led team learning*), оцінка рівних (*Peer assessment*). Алгоритм:

1. Студенти отримують завдання для групової СРС та критерії оцінювання. Термін виконання — 2 тижні. Кількість груп залежить від суті завдання.

2. Студенти мають розподілити функції між учасниками групи (керівні, виконавчі, технічна підтримка тощо); сформулювати комунікаційну стратегію; визначитися з лідером; підготувати матеріал для презентації; забезпечити, щоб усі члени групи володіли інформацією на достатньому для проведення дискусії рівні.

3. Оцінювання: студенти отримують бали за кожним критерієм з обґрунтуванням, загальна сума множиться на кількість студентів у групі, що працювала над проектом, а потім колективно (усі учасники групи, які присутні на занятті, де презентують результати, мають погодити рішення!) розподіляють бали відповідно до внеску кожного учасника.

Студент може брати участь у виконанні завдання і не бути присутнім на презентаційній частині, якщо його функції як члена групи не вимагають присутності.

## 9. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з предмету «Стратегія сталого розвитку» включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі іспиту за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання, виконання ІНДЗ та модульного контролю).

## 10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється у разі лекції-дискусії за активність студента.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані розрахункові роботи, командні проєкти, зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є комп'ютерні тести.

## 11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

### Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки

<b>«Добре»</b>	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
<b>«Задовільно»</b>	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
<b>«Незадовільно»</b>	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* — бали з поточного контролю; *САЗ* — середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* — максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

### Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

**Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»**

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	СРС	Модуль-ний контроль	ІНДЗ	Іспит	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	8	16	16	20	10	30	100

## 12. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

### *Наочні засоби:*

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point
2. Інформаційні стенди у навчальній аудиторії
3. Нормативно-технічна документація
4. Плакати, буклети, листівки, карти екологічного спрямування.

### *Технічні засоби:*

1. Мультимедійний проектор
2. Комп'ютер
3. Принтер
4. Сканер

## РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

### Основна література

Клименко М.О., Клименко О.М., Клименко Л.В. Сталий розвиток місцевих громад: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 296 с.

Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект: навч. посіб. / І.В. Замула, І.В. Давидова, Г.В. Кірейцева, М.Б. Корбут, В.В. Травкін. ЖДТУ, 2017. 200 с.

Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти [Електронний ресурс]: Підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань та ін. К.: НУХТ, 2022. 337 с. <http://library.nuft.edu.ua/new-ebook/category/kafedra-dilovoi-inozemnoi-movy-ta-mizhnarodnoi-komunikatsii-2/>

Стратегія сталого розвитку України до 2030 року <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/stratehiya-staloho-rozvytku-ukrayiny-do-2030-roku>

УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.

## Додаткова література

Димань Т. М. Екологізація сільськогосподарського виробництва як пріоритет державної аграрної політики / В кн. Аграрна економічна політика: підручник / П. І. Юхименко, О. А. Шуст, Т. М. Димань та ін.; За заг ред. О. А. Шуст. Київ: Центр учбової літератури, 2023. С. 400–424.

Димань Т. М. Інновації аграрного підприємництва: сучасні тенденції, проблеми / В кн. Розвиток інноваційного бізнесу: підручник / П. І. Юхименко, О. А. Шуст, Т. М. Димань та ін.; За заг ред. О. А. Шуст. Київ: Центр учбової літератури, 2023. С. 115–130.

Марушевський Г.Б., Нижник О.М. Методичні рекомендації для врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад. К.: ПРООН/ГЕФ, 2017. 58 с.

Національна доповідь з освіти для сталого розвитку  
<https://drive.google.com/file/d/1VCWQBA8X-d5wo7YsVOcrCpU7df0kM6NY/view>

Особливості впливу підприємств харчової промисловості на навколишнє середовище [Електронний ресурс]. – Режим доступу :  
[http://econf.at.ua/publ/konferencija\\_2016\\_03\\_24\\_25/sekcija\\_2\\_tekhnologiji\\_i\\_prir\\_oda/osoblivosti\\_vplivu\\_pidpriemstv\\_kharchovoji\\_promislovosti\\_na\\_navkolishne\\_s\\_eredovishhe/40-1-0-873](http://econf.at.ua/publ/konferencija_2016_03_24_25/sekcija_2_tekhnologiji_i_prir_oda/osoblivosti_vplivu_pidpriemstv_kharchovoji_promislovosti_na_navkolishne_s_eredovishhe/40-1-0-873)

## Адреси сайтів в INTERNET

<http://www.unep.org> – Програма ООН з навколишнього середовища.

<http://www.eco-forum.org> – Сайт Європейського екофоруму;

<http://www.ecolife.ru> – Екологія і життя. Дискусійний екологічний клуб журналу.

[http://www.europa.eu.int/comm/dgs/environment/index\\_en.htm](http://www.europa.eu.int/comm/dgs/environment/index_en.htm) – Веб-сторінка Екологічної програми Європейської комісії.

[http://ec.europa.eu/food/food/foodlaw/traceability/factsheet\\_trace\\_2007\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/food/food/foodlaw/traceability/factsheet_trace_2007_en.pdf)

[http://ec.europa.eu/food/food/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/food/food/index_en.htm)

<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>

<http://www.fao.org/home/en/>